

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА
Факультет менеджменту освіти та науки
кафедра педагогіки і психології вищої школи**

«Затверджено»

На засіданні приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
Протокол № _____ від « » _____ 2020 р.
Голова Приймальної комісії

_____ Андрущенко В.П.

«Рекомендовано»

Вченою радою факультету
менеджменту освіти та науки
Протокол № ____ від « » _____ 2020 р.
Голова Вченої ради

_____ Савельєв В.Л.

**Програма вступного фахового випробування
з педагогіки**

**для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня магістра
на базі здобутого ступеня бакалавра / освітньо-кваліфікаційного рівня
спеціаліста**

галузь знань 01 Освіта

спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

освітня програма Андрагогіка. Освіта дорослих

Розробник програми: **Дем'яненко Н.М., доктор педагогічних наук, професор.**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

Мета вступного фахового випробування: на основі аналізу знань, вмінь, професійної компетентності абітурієнта (бакалавра, спеціаліста) визначити його готовність до навчання в педагогічній магістратурі.

Зміст програми розроблено за основними розділами курсу „Педагогіка”: „Загальні основи педагогіки”, „Дидактика”, „Теорія виховання”, „Школознавство”.

Відповідно, мають бути сформовані й продемонстровані такі знання, уміння, компетентності:

- 1) визначати і обґрунтовувати конкретні завдання освітньо-виховного впливу на особистість у закладі середньої освіти;
- 2) знати і вміти застосовувати форми і методи організації освітнього процесу, педагогічної діагностики та педагогічного проектування;
- 3) визначати напрями освіти і виховання з урахуванням вікового, індивідуального підходу, будувати освітній процес на основі глибокого і систематичного вивчення учнів, їх інтересів, запитів;
- 4) формувати і розвивати педагогічно доцільні суб'єкт-суб'єктні морально-естетичні виховні відносини „учитель - учень” на рівні співпраці й співтворчості;
- 5) використовувати у освітньому процесі здобутки вітчизняної педагогіки та педагогічну інноватику;
- 6) реалізовувати принцип єдності освітньої, виховної і наукової діяльності;
- 7) аналізувати, узагальнювати та застосовувати освітню інноватику, провідний педагогічний досвід;
- 8) розробляти і вести шкільну методичну документацію.

Програма, розкриваючи модульний зміст навчальної дисципліни „Педагогіка”, включає орієнтовні питання до вступного екзамену, тестові завдання, критерії оцінювання відповідей абітурієнтів, список рекомендованої літератури.

Зарахування абітурієнтів відбувається на підставі результатів вступного випробування. Вступний рейтинг визначається сумою балів, отриманих за результатами вступного іспиту. Максимальна кількість балів – 200.

Програма розрахована на абітурієнтів магістратури спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (Андрагогіка. Освіта дорослих).

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ (ТІЛЬКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ)

<i>За шкалою університету</i>	<i>Визначення</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>
0-99 бали	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питань, має низький рівень знань, його відповіді не конкретні, у викладі відсутня логіка. Мова відповідей збіднена.
100-139 балів	Задовільний	Абітурієнт має поверхові знання. Відповіді на питання білета несистемні, фрагментарні, супроводжуються загальними міркуваннями, які не стосуються безпосередньо запитань білета. Припускається мовних неточностей.
140-169 балів	Достатній	Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці. У відповідях на питання білета трапляються окремі неточності або помилки неprincipiального характеру, дотримана логіка викладу.
170-200 балів	Високий	Абітурієнт демонструє високий рівень засвоєння-відтворення-застосування теоретичного матеріалу з основних розділів (модулів) навчальної дисципліни «Педагогіка». При розв'язанні завдань демонструє володіння понятійно-термінологічним апаратом, знання основних наукових підходів (системного, діяльнісного, відносницького, компетентнісного), сучасних тенденцій розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни, уміння реалізації педагогічних методик, використання інноваційних освітніх технологій.

Якщо абітурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0-99 балів, то дана кількість балів вважається недостатньою для допуску до участі в конкурсному відборі на навчання в НПУ імені М. П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії після закінчення іспиту усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СПІВБЕСІДИ

Фахова комісія аналізує результати співбесіди методом експертної оцінки й колегіально приймає рішення: «рекомендовано до зарахування» або «не

рекомендовано до зарахування», з урахуванням співбесіди з мови (української, іноземної).

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

4.1. МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Предмет, структура і перспективи розвитку

Педагогіка – наука про освіту і виховання особистості. Спрямована на оперативне розв'язання життєвих проблем, що виникають у процесі освіти, виховання, навчання. Предмет педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Виокремлення і оформлення педагогіки в наукову систему. Структура навчальної дисципліни „Педагогіка” („Загальні основи педагогіки”, „Дидактика”, „Теорія виховання”, „Школознавство”). Основні категорії педагогіки (виховання, навчання, освіта, перевиховання, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток та ін.). Виховання як суспільне явище, його історичний характер. Педагогічна наука і педагогічна практика. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Закон України „Про освіту” (2017), Концепція Нової української школи (2016), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки.

Основні поняття: педагогіка, виховання, навчання, освіта, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, дидактика, теорія виховання, школознавство, міжпредметні зв'язки.

Закономірності розвитку людської особистості

Процес розвитку особистості. Теорії розвитку і формування особистості. Людиноцентрована парадигма. Джерела і умови розвитку особистості. Спадковість і розвиток. Фактори, що зумовлюють особливості та результати розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості. Діагностика розвитку. Наукові засади вікової періодизації розвитку дитини. Основні напрями та соціальна ситуація психічного розвитку, основні психічні новоутворення та особливості формування особистості в різні вікові періоди.

Основні поняття: особистість, індивідуальність, індивід, фактори, спадковість, середовище, розвиток, формування, діяльність, спілкування, активність особистості, суб'єкт виховання, самовиховання.

Методологія і методи науково-педагогічного дослідження

Види і особливості науково-педагогічних досліджень. Принципи науково-педагогічного дослідження. Методи педагогічного дослідження (теоретичні, емпіричні). Педагогічний експеримент. Етапи педагогічного експерименту: констатувальний, формувальний, контрольний. Педагогічні тести. Анкетування. Типи анкет: відкриті, закриті, іменні, анонімні, з бальною оцінкою. Соціометричні методи. Метод незалежних характеристик. Кількісні методи в педагогіці. Статистичний метод. Методи історико-педагогічного дослідження: системний, зіставно-порівняльний аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування.

Основні поняття: методологія, методи науково-педагогічного дослідження, теоретичні, емпіричні методи, педагогічний експеримент.

МОДУЛЬ II. ДИДАКТИКА

Поняття про дидактику. Теоретико-методологічні основи освітнього процесу

Дидактика - теорія освіти і навчання особистості. Виникнення і розвиток дидактики. Внесок вітчизняних та зарубіжних педагогів у розвиток теорії освіти і навчання. Основні категорії дидактики. Взаємозв'язок дидактики і окремих методик.

Основні дидактичні категорії: мета навчання і учіння, закономірності й принципи навчання, процес навчання, методи і засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю якості знань, умінь, компетентностей.

Сутність процесу навчання та його особливості. Цілі навчання (освітня, виховна, розвивальна) та результат спільної діяльності вчителя і учнів.

Основні компоненти процесу навчання (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, контрольно-регулювальний, оцінно-результативний).

Основні поняття: дидактика, освіта, навчання, розвиток, закономірності, принципи навчання, процес навчання, методи, засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю, компетентності.

Зміст середньої освіти

Освіта та її роль у розвитку й формуванні особистості. Теорія матеріальної та формальної освіти.

Зміст освіти як дидактична категорія. Наукові основи визначення змісту освіти в сучасній школі. Залежність змісту освіти від умов суспільного життя. Вдосконалення змісту освіти відповідно до Закону України „Про освіту”, Концепції Нової української школи. Реалізація принципів гуманізації, індивідуалізації у визначенні змісту освіти.

Стандарти освіти. Навчальні програми. Особливості навчальних планів та навчальних програм різних типів шкіл. Характеристика підручників та навчальних посібників середньої школи.

Проблеми змісту шкільної освіти.

Основні поняття: освіта, зміст освіти, знання, уміння, компетентності, навчальний план, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, загальна освіта.

Закони, закономірності й принципи освіти і навчання

Сутність та взаємозв'язок понять „закон” і „закономірність”. Основні закономірності навчання: зумовленість навчання суспільними потребами; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання та розвитку; взаємозалежність процесу навчання та реальних освітніх можливостей учнів; єдність викладання й учіння; взаємозумовленість завдань, змісту, методів і форм навчання в цілісному освітньому процесі.

Принципи навчання та їх характеристика: дитиноцентризм, гуманізація, індивідуалізація, науковість, доступність, наочність, єдність теорії і практики, освіти і виховання, зв'язок навчання з життям; свідомість та активність учнів у

навчанні; систематичність, системність, якість знань; індивідуалізація навчання, партнерська взаємодія. Правила навчання. Взаємозв'язок закономірностей та принципів навчання.

Основні поняття: закон, закономірність, принцип навчання, дитиноцентризм, індивідуалізація навчання, єдність освіти і виховання, партнерство.

Організаційні форми навчання

Форма організації навчання як дидактична категорія. Розвиток організаційних форм навчання: індивідуальна та індивідуально-групова, белланкастерська, мангеймська, Дальтон-план та ін. Класно-урочна форма організації навчання, її основні характеристики.

Урок як форма організації навчання. Типологія та структура уроків. Нестандартні та нетрадиційні уроки. Підготовка вчителя до уроку. Тематичне та поурочне планування. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.

Інші форми організації навчання: домашня навчальна робота, семінари, практикуми, факультативи, екскурсії, предметні гуртки, консультації.

Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці.

Основні вимоги до організаційних форм навчання: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в середній школі.

Основні поняття: форма організації навчання, урок, домашня навчальна робота, семінар, практикум, факультатив, екскурсія, предметний гурток, консультація, вимоги до форм навчання, типологія уроків, структура уроку, аналіз уроку.

Види навчання. Інноваційні технології навчання та їх використання в сучасному закладі середньої освіти

Сутність понять: „види навчання”, „технології навчання”. Догматичне навчання. Характеристика пояснювально-ілюстративного навчання. Проблемне навчання. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання. Програмуване навчання, його теоретичні концепції. Лінійне і розгалужене програмування. Перспективи розвитку та застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання в сучасній школі. Дистанційне навчання, перспективи його розвитку. Сутність модульно-розвивального навчання. Інтеграція знань.

Поняття „індивідуалізація навчання”. Особистісно орієнтоване навчання. Зовнішня (профільна) диференціація. Профілізація навчання. Типи шкіл, спеціалізація класів. Аналіз навчальних планів і програм. Внутрішня (рівнева) диференціація. Темп засвоєння матеріалу як вимір переходу учня від нижчого рівня засвоєння до вищого. Організація навчання з урахуванням темпу засвоєння знань. Диференціація навчання на основі інших критеріїв: здібностей, нахилів, інтересів учнів.

Досвід особистісно орієнтованого навчання в зарубіжній школі.

Актуальні проблеми розроблення і впровадження в освітньо-виховний процес активних та інтерактивних технологій навчання.

Основні поняття: види навчання, технології навчання, проблемне, програмоване, модульно-розвивальне, дистанційне навчання, комп'ютеризація навчання, індивідуалізація навчання.

Розвиток теорії методів та засобів навчання в педагогічній науці й практиці

Метод навчання як дидактична категорія. Структура методу навчання: цілі, способи діяльності вчителя та учнів, психологічні закономірності засвоєння навчального матеріалу, рівень досягнення мети діяльності. Призначення та функції методів навчання: спонукальна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна. Прийоми навчання. Класифікація методів навчання у педагогічній науці (Ю.Бабанський, І.Підласий, В.Онищук, Н.Мойсеюк та ін.).

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів: словесні, наочні та практичні (за джерелом знань); репродуктивні; проблемно-пошукові; дослідницькі (за рівнем самостійності мислення); індуктивні та дедуктивні, аналітичні та синтетичні (за логікою передачі та сприйняття інформації); самостійна робота, робота з книгою, праця під керівництвом учителя (за рівнем керівництва навчальною роботою).

Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, диспути, дискусії, створення ситуації успіху (стимулювання інтересу до навчання), постановка вимог, роз'яснення значущості учіння, заохочення, покарання (стимулювання обов'язку та відповідальності у навчанні).

Методи контролю та самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності учнів: індивідуальне, фронтальне опитування (методи усного контролю навчання); контрольна робота, твір, переказ, диктант (методи письмового контролю); методи лабораторного контролю; метод програмованого контролю; метод тестового контролю; самоконтроль.

Бінарні та ситуаційні методи навчання. Проблема вибору методів навчання та їх комплексного застосування.

Засоби навчання, їх класифікація та характеристика, функції засобів навчання. Оптимальний вибір методів та засобів навчання.

Основні поняття: методи, прийоми навчання, функції методів навчання, засоби навчання.

Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Сутність контролю, його мета та завдання в навчальному процесі. Функції контролю: інформативна, методична, навчальна, коригувальна, мотиваційна, виховна, соціально-прогностична. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, заключний. Методи та форми контролю, їх характеристика. Оцінювання та облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Критерії оцінювання: повнота, міцність, системність, точність, осмисленість. Характеристика бальної системи оцінювання знань школярів. Рейтингова оцінка знань та особливості її застосування в сучасній школі. Нові підходи до контролю й оцінювання знань учнів у процесі модернізації загальноосвітньої школи в Україні.

Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, умінь, навичок, компетентностей учнів. Шляхи подолання формалізму в оцінюванні результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Контроль та оцінка знань учнів у зарубіжних школах.

Основні поняття: контроль, оцінка, облік знань, функції контролю, види контролю, методи контролю, форми контролю, критерії оцінювання.

МОДУЛЬ III. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання у середній школі

Сутність і особливості процесу виховання. Сучасні підходи до виховного процесу: особистісно-творчий; людинознавчий; діяльнісний; ціннісно-орієнтованого ставлення до себе, до людей і навколишнього світу; етнокультурний; комплексний.

Процес виховання як система. Структура та логіка виховного процесу. Конкретизація мети виховання. Вихованість як інтегральна властивість особистості, результат процесу виховання. Діагностика, критерії, ступені вихованості.

Процес самовдосконалення особистості. Самовиховання, перевиховання.

Основні поняття: процес виховання, педагогічна взаємодія, сутність і особливості виховного процесу, наукові підходи до процесу виховання, структура процесу виховання, мета виховання, вихованість особистості, самовиховання, перевиховання.

Мета та ідеал виховання в сучасній педагогіці

Поняття про мету виховання. Загальні та індивідуальні цілі виховання. Діалектична єдність та взаємозв'язок мети і завдань виховання.

Соціальна зумовленість мети виховання, її об'єктивний характер. Фактори, що визначають вибір мети виховання: потреби розвитку суспільства, темпи наукового, технічного і соціального прогресу, економічні можливості суспільства; народні традиції; рівень розвитку педагогічної теорії і практики; можливості учнів, учителів, навчально-виховних закладів.

Вітчизняні педагоги минулого і сучасності про мету виховання. Ідея „всебічного розвитку особистості”.

Виховний ідеал, його зв'язок з метою виховання. Історія українського виховного ідеалу. Традиційні виховні ідеали українців. Видатні вітчизняні педагоги про ідеал національного виховання (К.Д.Ушинський, С.Ф.Русова, Г.Г.Ващенко та ін.). Мета й ідеали виховання в сучасній школі, їх співвідношення і конкретизація (О.Вишневський).

Цілі виховання в зарубіжній педагогіці.

Основні поняття: мета виховання, виховний ідеал, завдання виховання, всебічний і гармонійний розвиток особистості.

Закономірності й принципи виховання в середній школі

Поняття про закономірності й принципи виховання. Закономірності виховання: зумовленість виховання суспільними потребами, взаємозв'язок процесів виховання і навчання, освіти і розвитку; визначальна роль діяльності та спілкування у вихованні особистості; залежність виховання від вікових та індивідуальних особливостей вихованців; завдання, зміст, методи і форми виховання у цілісному педагогічному процесі; залежність результативності

виховного впливу від характеру стосунків вихователів і вихованців. Особистісно орієнтоване, особистісно-соціальне виховання.

Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Характеристика об'єктивних принципів виховання: єдність національного і загальнолюдського, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, культуровідповідність, активність, гуманізація, безперервність і наступність, єдність навчання і виховання, індивідуалізація, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, гармонізація родинного та суспільного виховання, педагогічний супровід.

Діалектична взаємодія принципів виховання в процесі їх практичної реалізації.

Основні поняття: закономірності виховання, принципи виховання.

Зміст виховання учнів

Вимоги до змісту виховання. Суб'єкт-суб'єктна педагогічно доцільна морально-естетична взаємодія учитель-учень як мета і сенс процесу виховання. Партнерська педагогіка. Співробітництво і співтворчість - рівні виховних відносин учитель-учень. Основні напрями виховання.

Завдання і зміст розумового (інтелектуального) виховання. Мовна культура в системі розумового виховання. Поняття про світогляд. Сутність наукового світогляду, його основні риси, етапи і шляхи формування.

Поняття про мораль. Суть, завдання і зміст морального виховання з огляду на систему моральних цінностей: загальнолюдських, національних, громадянських, сімейних, особистого життя. Формування національної свідомості і громадянських якостей, політичної культури, духовності особистості; екологічної культури школярів; виховання негативного ставлення до алкоголю, нікотину, наркотиків; статеве виховання дітей та молоді; правове виховання школярів. Шляхи і засоби морального виховання в навчальній і позакласній діяльності.

Завдання і зміст трудового виховання. Виховання працьовитості, ініціативності, підприємливості, економічної свідомості тощо. Види трудової діяльності школярів, вимоги до її організації. Профорієнтаційна робота і вибір професії: завдання, зміст, етапи.

Художньо-естетичне виховання, його завдання і джерела. Поняття про прекрасне і потворне у природі, суспільстві, людині. Шляхи і засоби естетичного виховання в сучасній школі. Місце національної культури в естетичному вихованні учнів.

Фізичне виховання в сучасній школі. Оздоровчі, освітні й виховні завдання фізичного виховання. Зміст, засоби та організаційні форми фізичного виховання учнів, формування здорового способу життя, турбота про власне здоров'я.

Шляхи і засоби реалізації змісту виховання.

Основні поняття: зміст виховання, розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне, правове, екологічне виховання, світогляд, національна самосвідомість, громадянськість, духовність, художньо-естетична культура, екологічна культура, політична культура.

Форми і методи виховання учнів

Поняття про методи, прийоми і засоби виховання. Діалектична єдність мети, принципів, змісту методів і засобів виховання. Народна педагогіка про методи виховання. Розвиток теорії методів виховання. Класифікація методів виховання.

Методи формування свідомості особистості: розповідь, роз'яснення, пояснення, лекція, етична бесіда, дискусія, переконання, приклад. Педагогічні умови ефективного їх використання.

Методи організації діяльності, спілкування і формування досвіду громадської поведінки: привчання, вправи, тренування, педагогічна вимога (пряма і опосередкована), громадська думка, прогнозування, доручення, створення виховних ситуацій. Вимоги до організації діяльності учнів.

Методи стимулювання поведінки і діяльності учнів: визначення перспективи, змагання, гра, романтика, заохочення, покарання, спонукування. Психолого-педагогічні вимоги використання методів, стимулювання позитивної поведінки і діяльності у вихованні учнів.

Характеристика методів контролю і самоконтролю (самовиховання): самоаналіз учинків, самооцінка, самодисципліна, самоспостереження, самопереконання, самохвалення, самозасудження тощо.

Поняття про форми виховання. Добір форм виховання у відповідності до теми, мети, змісту, віку дітей, методів виховання тощо. Класифікація форм організації виховного процесу.

Умови оптимального вибору, ефективного застосування методів і форм виховання у сучасній школі.

Основні поняття: форма виховання, метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, класифікації форм, методів виховання.

Родинно-сімейне виховання. Взаємодія школи і сім'ї в процесі виховання школярів

Виховання у сім'ї. Традиційні народно-педагогічні погляди на сім'ю і виховання дітей у сім'ї.

Проблеми і підходи до сімейного виховання в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів.

Особливості родинного виховання. Поняття про виховний потенціал сім'ї. Типові помилки в родинному вихованні. Основні завдання, провідні напрями родинного виховання. Методи виховання дітей у сім'ї. Умови ефективності родинного виховання.

Система взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнів: мета, принципи, напрями, шляхи здійснення і форми організації (колективні, групові, індивідуальні).

Основні поняття: сім'я (родина), функції сім'ї, особливості родинного виховання, проблеми виховання дітей у сім'ї, виховний потенціал сім'ї, система виховної взаємодії школи і сім'ї.

Теоретичні основи організації і діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій

Дитячі та юнацькі організації у вихованні учнівської молоді. Історія становлення і розвитку дитячих та юнацьких організацій в Україні, їх правовий статус.

Види сучасних дитячих і молодіжних організацій, завдання і принципи діяльності, особливості розвитку, виховний потенціал.

Педагогічна допомога учням у створенні організацій і неформальних об'єднань, визначенні їх статусу, обранні форм і методів діяльності, формуванні органів самоврядування.

Характеристика національних дитячих і молодіжних організацій (СПОУ, „Пласт”, „Січ”, „Сокіл”, Козацька республіка, СМОУ, „Гілки калинові” тощо).

Залучення до творчої співпраці дітей і юнаків у реалізації завдань і змісту програм молодіжних рухів, творчих спілок, громадських організацій України.

Основні поняття: дитячі, молодіжні громадські організації, законодавчі акти з регулювання і визначення діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій; види організацій, педагогічні принципи діяльності.

МОДУЛЬ IV. ШКОЛОЗНАВСТВО

Система неперервної освіти в Україні

Поняття про систему народної освіти. Становлення системи освіти в Україні. Залежність розвитку системи освіти від соціально-економічних, національних і культурних факторів. Закон України „Про освіту” (2017), Концепція Нової української школи (2016), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки.

Основні принципи системи освіти в Україні: доступність, рівність умов, гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, незалежність від політичних течій, громадських і релігійних організацій; науковий характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність; безперервність і різноманітність; поєднання державного управління і громадського самоврядування.

Сутність і зміст неперервної освіти в Україні. Базова, профільна середня освіта. Типи навчальних закладів.

Особливості систем освіти і тенденції їх розвитку в зарубіжних країнах.

Основні поняття: школознавство, управління, система освіти, принципи системи освіти, базова, профільна середня освіта, типи навчальних закладів, безперервна освіта.

Система управління освітою та закладом середньої освіти

Система управління освітою в Україні. Принципи управління освітою: демократизація, гуманізація, науковість, гласність, колегіальність. Органи управління освітою, їх функції, структура.

Основні документи, що визначають систему управління і керівництва загальноосвітньою школою: Закон України „Про освіту”, Концепція Нової української школи.

Керівництво закладом середньої освіти. Загальні збори (конференція). Педагогічна рада. Зміст і організація її роботи. Функції директора та його заступників. Планування роботи школи. Шкільна документація. Пошуки нових форм управління. Наукова організація праці (НОП).

Завдання та форми атестації педагогічних працівників. Положення про атестацію педагогічних працівників України.

Основні поняття: управління, керівництво, принципи управління, атестація педагогічних працівників.

Методична робота в середньому закладі освіти. Вивчення, узагальнення і поширення інноваційного педагогічного досвіду

Роль методичної роботи в підвищенні рівня професійної підготовки вчителя. Її завдання, зміст. Індивідуальна самоосвіта, групові та масові форми методичної роботи.

Робота методичної ради, методичних об'єднань, предметних комісій та ін.

Поняття про інноваційний педагогічний досвід. Форми і методи його вивчення, узагальнення і впровадження.

Упровадження досягнень педагогічної науки в шкільну практику.

Основні поняття: методична робота, самоосвіта вчителя, досвід, інноваційний педагогічний досвід.

4.2. Орієнтовні питання до вступного фахового випробування з педагогіки

1. Предмет і основні завдання курсу „Педагогіка”.
2. Особливості педагогічної професії.
3. Основні категорії педагогіки.
4. Процес засвоєння знань учнями.
5. Методи педагогічних досліджень.
6. Загальна характеристика педагогічного процесу.
7. Педагогіка як навчальна дисципліна.
8. Класифікація методів виховання.
9. Закономірності педагогічного процесу.
10. Основні компоненти навчального процесу.
11. Об'єкт, предмет, основні категорії дидактики.
12. Зміст роботи класного керівника.
13. Система освіти в Україні.
14. Особистісно орієнтоване навчання.
15. Проблема мети виховання в педагогіці.
16. Загальна характеристика навчального процесу.
17. Основні напрями виховання.
18. Загальна характеристика змісту навчання в закладі середньої освіти.
19. Форми організації позакласної та позашкільної виховної роботи.
20. Функції навчального процесу.
21. Закони, закономірності та принципи навчання.
22. Зміст позакласної виховної роботи з учнями.
23. Управління навчально-виховним процесом у закладі середньої освіти.
24. Методи навчання, їх класифікація та загальна характеристика.
25. Форми організації навчання, їх класифікація.
26. Принципи управління закладом середньої освіти.
27. Сутність і зміст процесу виховання.
28. Класифікація методів навчання.
29. Методи виховання.
30. Види, форми, методи контролю та оцінювання знань учнів.
31. Виховання як педагогічна категорія.

32. Засоби навчання, їх класифікація та характеристика.
33. Закони та закономірності виховання.
34. Державні документи, які визначають розвиток освіти в Україні на сучасному етапі.
35. Основні напрями модернізації системи освіти в Україні.
36. Принципи виховання.
37. Система педагогічних наук.
38. Поняття методів навчання.
39. Процес навчання як категорія дидактики.
40. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості.
41. Зміст освіти як дидактична категорія.
42. Стандарти освіти.
43. Форма організації навчання як дидактична категорія.
44. Проблема диференціації навчання у загальноосвітній школі.
45. Сучасні підходи до організації виховного процесу.
46. Процес самовдосконалення особистості.
47. Соціальна зумовленість мети виховання.
48. Гуманізація як провідний принцип виховання.
49. Основні напрями змісту виховання.
50. Шляхи і засоби реалізації змісту виховання.
51. Класифікація форм організації виховного процесу.
52. Теорія і практика особистісно-соціального виховання.
53. Рівні розвитку педагогічно доцільних виховних відносин «учитель – учень».
54. Зміст і співвідношення особистісно орієнтованого і особистісно-соціального виховання.
55. Родинно-сімейне виховання.
56. Взаємодія школи і сім'ї в процесі виховання школярів.
57. Дитячі та юнацькі організації у вихованні учнівської молоді.
58. Система неперервної освіти в Україні.
59. Урок – основна форма організації освітньо-виховного процесу в закладі середньої освіти.
60. Структура та функції державних органів освіти.
61. Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
62. Планування роботи школи.
63. Основні категорії дидактики.
64. Завдання і функції класного керівника.
65. Планування роботи класного керівника.
66. Інноваційні технології навчання у закладі середньої освіти.

4.3.ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Модуль I. Загальні основи педагогіки

1. Педагогіка – це:
 - а) наука про підготовку підростаючого покоління до життя;
 - б) мистецтво впливу вихователя на вихованця з метою формування його особистості;
 - в) сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості;
 - г) наука про виховання людини;
 - д) наука про виховання як спеціально організовану діяльність.
2. Що визначило розвиток педагогіки як науки?
 - а) біологічний закон збереження роду;
 - б) розвиток і ускладнення виробництва, накопичення наукових знань;
 - в) турбота батьків про дітей;
 - г) об'єктивна необхідність у спеціальній підготовці людини до життя і праці;
 - д) підвищення ролі виховання у суспільстві.
3. Предметом педагогіки є:
 - а) виховна діяльність, що здійснюється в закладах освіти людьми, уповноваженими суспільством;
 - б) підготовка підростаючого покоління до життя;
 - в) розкриття механізмів і закономірностей оволодіння знаннями, уміннями, компетентностями;
 - г) засвоєння людиною соціально-культурного досвіду;
 - д) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти;
 - е) розробка правил, порад, рекомендацій щодо реалізації виховання.
4. Цілеспрямований та організований процес формування особистості – це:
 - а) педагогіка;
 - б) навчання;
 - в) освіта;
 - г) виховання.
5. Система педагогічних наук представлена:
 - а) загальною педагогікою;
 - б) віковою педагогікою;
 - в) корекційною педагогікою;
 - г) галузевими педагогіками;
 - д) історією педагогіки;
 - е) соціальною педагогікою.
6. Який із нижчеперелічених напрямів (течій) зарубіжної педагогіки

репрезентує експериментальна педагогіка?

- а) філософський;
- б) психолого-педагогічний;
- в) соціальний;
- г) виховний.

7. Визначте види наукових педагогічних досліджень:

- а) основні;
- б) фундаментальні;
- в) прикладні;
- г) регіональні.

8. Вчення про принципи, форми і методи наукового пізнання – це:

- а) педагогіка;
- б) філософія;
- в) психологія;
- г) методологія науки.

9. Методологічною основою педагогіки є:

- а) філософія освіти;
- б) опора на загальнонаукові принципи;
- в) дисциплінарна методологія;
- г) методологія міждисциплінарних досліджень.

10. Який із запропонованих методів педагогічного дослідження виступає джерелом і способом пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами в природних умовах?

- а) метод педагогічного спостереження;
- б) метод бесіди;
- в) метод анкетування;
- г) метод вивчення шкільної документації та учнівських робіт.

11. Науковий апарат (вихідні положення) педагогічного дослідження становлять:

- а) актуальність проблеми дослідження;
- б) об'єкт дослідження;
- в) предмет дослідження;
- г) мета дослідження;
- д) гіпотеза дослідження;
- е) завдання дослідження.

12. Предмет дослідження визначається:

- а) метою, яку поставив дослідник;
- б) складними теоретичними або практичними питаннями, що потребують вивчення, вирішення;
- в) об'єктивною реальністю, котра на цьому етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти;

- г) зафіксованими в досвіді, включеними в процес практичної діяльності людини якостями та відносинами досліджуваного об'єкта з певною метою і за даних умов.

13. Наукове передбачення результатів дослідження - це:

- а) актуальність проблеми дослідження;
- б) об'єкт дослідження;
- в) предмет дослідження;
- г) мета дослідження;
- д) гіпотеза дослідження;
- е) завдання дослідження.

14. Із запропонованого переліку оберіть три види розвитку і формування особистості:

- а) стихійне;
- б) послідовне;
- в) цілеспрямоване;
- г) саморозвиток.

15. Процес становлення та формування особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання і навчання – це:

- а) формування особистості;
- б) розвиток людини;
- в) навчання;
- г) виховання.

16. Основними видами діяльності людини є:

- а) праця;
- б) відпочинок;
- в) навчання;
- г) гра.

17. У працях якого відомого вітчизняного педагога найглибше розкрито ідеал національного виховання?

- а) О.Вишневського;
- б) Г.Сковороди;
- в) Г.Ващенко.

18. Який із запропонованих напрямів виховання орієнтований на озброєння учнів знаннями основ наук, формування наукового світогляду, оволодіння основними мисленнєвими операціями, вироблення умінь і навичок культури розумової праці?

- а) моральне виховання;
- б) трудове виховання;
- в) розумове виховання;
- г) естетичне виховання.

Модуль II. Дидактика

19. Дидактика – це:

- а) сукупність теоретичних і прикладних наук, спрямованих на вивчення процесів виховання, навчання і розвитку;
- б) виховна діяльність, що здійснюється в закладах освіти людьми, уповноваженими суспільством;
- в) цілеспрямований та організований процес формування особистості;
- г) галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти і навчання, виховання у процесі навчання.

20. Уперше термін «дидактика» було запроваджено:

- а) А.Дістервегом;
- б) А.Макаренком;
- в) Я.-А.Коменським;
- г) Й.Гербартом.

21. Навчання як один із видів людської діяльності складається з:

- а) викладання і учіння;
- б) викладання і виховання;
- в) виховання і учіння;
- г) викладання, учіння і виховання.

22. Цілеспрямований процес засвоєння учнями знань, оволодіння вміннями, навичками – це:

- а) викладання;
- б) навчання;
- в) учіння;
- г) освіта.

23. Методологічною основою процесу навчання є:

- а) онтологія;
- б) теорія пізнання;
- в) розвиток;
- г) феноменологія.

24. Із нижченаведених оберіть функції процесу навчання:

- а) освітня;
- б) розвивальна;
- в) виховна;
- г) соціалізувальна.

25. Яка з функцій передбачає розвиток учнів у процесі навчання?

- а) освітня;
- б) розвивальна;
- в) виховна;

г) соціалізувальна.

26. Спеціальна робота вчителя щодо реалізації дидактичного принципу міцності засвоєння учнями навчального матеріалу – це:
- а) застосування знань, умінь і навичок;
 - б) закріплення знань, умінь і навичок;
 - в) використання знань, умінь і навичок;
 - г) осмислення навчального матеріалу.
27. Основним документом державного стандарту загальної середньої освіти є:
- а) навчальна програма;
 - б) базовий навчальний план;
 - в) типовий навчальний план;
 - г) методичні рекомендації.
28. Назвіть компоненти навчального плану загальноосвітнього навчального закладу?
- а) основний;
 - б) вибіркового;
 - в) державний;
 - г) шкільний.
29. Зміст дисципліни, передбаченої навчальним планом, визначається:
- а) робочим навчальним планом;
 - б) навчальною програмою;
 - в) навчальним планом;
 - г) базовим навчальним планом.
30. Визначте рівні загальної середньої освіти:
- а) початкова;
 - б) основна;
 - в) повна;
 - г) неповна.
31. Сукупність знань, практичних умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання роботи в певній галузі трудової діяльності – це:
- а) політехнічна освіта;
 - б) загальна освіта;
 - в) базова освіта;
 - г) професійна освіта.
32. До закономірностей процесу навчання відносять:
- а) виховний і розвивальний характер навчання;
 - б) зумовленість навчання суспільними процесами;

- в) залежність ефективності навчального процесу від умов, у яких він відбувається;
- г) залежність процесу навчання від вікових і реальних навчальних можливостей учнів;
- д) залежність ефективності процесу навчання від рівня активності учня;
- е) цілеспрямовану взаємодію вчителя, учня і виучуваного об'єкта.

33. Який із принципів навчання, наведених нижче, зумовлений логікою науки і особливостями пізнавальної діяльності, відповідної віковим закономірностям розвитку дітей?

- а) науковості;
- б) систематичності й послідовності навчання;
- в) доступності навчання;
- г) зв'язку навчання з життям;
- д) свідомості й активності учнів;
- е) наочності;
- є) індивідуального підходу до учнів.

34. Спосіб упорядкування взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання – це:

- а) прийом навчання;
- б) засіб навчання;
- в) метод навчання;
- г) принцип навчання.

35. За джерелами передачі й характером сприйняття інформації методи навчання поділяються на:

- а) словесні, наочні, практичні;
- б) методи оволодіння знаннями; формування умінь і навичок; застосування умінь і навичок;
- в) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі;
- г) прямі й опосередковані.

36. До методів формування пізнавальних інтересів відносять:

- а) метод пізнавальної дискусії;
- б) метод забезпечення успіху в навчанні;
- в) метод стимулювання;
- г) метод пізнавальних ігор;
- д) метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу;
- е) метод створення ситуації новизни навчального матеріалу;
- є) метод опертя на життєвий досвід учнів.

37. Який із видів навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, що сприяють активному засвоєнню учнями нових

знань під керівництвом учителя?

- а) пояснювально-ілюстративне навчання;
- б) проблемне навчання;
- в) програмоване навчання;
- г) індивідуалізоване навчання.

38. До специфічних особливостей белл-ланкастерської системи відносимо:

- а) навчання з групою учнів постійного складу, однакового віку й рівня підготовки;
- б) індивідуальне навчання;
- в) використання лабораторного методу навчання;
- г) взаємне навчання.

39. Складовими контролю знань учнів є:

- а) перевірка;
- б) оцінка;
- в) облік;
- г) залік.

40. Серед різновидів контролю знань учнів:

- а) попередній;
- б) поточний;
- в) періодичний;
- г) підсумковий.

Модуль III. Теорія виховання

41. Система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості – це:

- а) процес навчання;
- б) процес виховання;
- в) розвиток;
- г) індивідуальний підхід у навчанні.

42. До структури процесу виховання відносять:

- а) мету і завдання;
- б) зміст і методику організації виховного впливу;
- в) результат і корекцію виховного впливу;
- г) аналіз.

43. Для якого рівня вихованості учня характерним є стійкий і позитивний досвід поведінки, саморегуляції у поєднанні з прагненням до організації та регуляції поведінки інших людей, вияв активної позиції?

- а) дуже низького;
- б) низького;
- в) середнього;
- г) високого.

44. Визначте закономірності виховання:
- а) виховання органічно пов'язане із суспільними потребами;
 - б) результати виховання залежать від впливу на внутрішній світ дитини, її духовність;
 - в) визначальними у вихованні є діяльність та спілкування;
 - г) ефективність виховного процесу залежить від стосунків в учнівському колективі;
 - д) ефективність процесу навчання залежить від рівня активності учня;
 - е) ефективність виховного процесу зростає за умови самовиховання учнів.
45. Який із запропонованих принципів виховання ґрунтується на діалектичній взаємодії педагогічних явищ і процесів?
- а) комплексний підхід у виховання;
 - б) зв'язок виховання з життям;
 - в) виховання особистості в колективі;
 - г) цілеспрямованість виховання.
46. Цілеспрямований вплив на підвищення ефективності процесу виховання забезпечує:
- а) спосіб виховання;
 - б) засіб виховання;
 - в) прийом виховання;
 - г) метод виховання.

Модуль IV. Школознавство

47. Із запропонованого переліку оберіть принципи управління закладами освіти:
- а) науковості;
 - б) демократизації;
 - в) гуманізації;
 - г) цілеспрямованості;
 - д) плановості;
 - е) оптимізації;
 - є) ініціативи й активності;
 - ж) поєднання колегіальності з персональною відповідальністю.
48. Органами державного управління освіти в Україні є:
- а) Міністерство освіти і науки України;
 - б) представники батьківського комітету;
 - в) Державна атестаційна комісія (ДАК) України;
 - г) відділи (управління) освіти місцевих державних адміністрацій.
49. Керівництво роботою загальноосвітньої школи здійснюють:
- а) заступники з навчальної та виховної роботи;

- б) директор;
- в) представники батьківського комітету;
- г) помічник директора з господарської частини.

50. В обов'язки якої посадової особи в умовах загальноосвітньої школи входить організація та контроль процесу навчання школярів, перевірка виконання навчальних планів і програм, якості знань, умінь і навичок учнів, керівництво методичною роботою?

- а) директора;
- б) заступника директора з навчальної роботи;
- в) заступника директора з виховної роботи;
- г) помічника директора з господарської частини.

51. Колегіальним дорадчим органом середньої загальноосвітньої школи є:

- а) загальні збори колективу;
- б) педагогічна рада;
- в) щомісячна нарада при директорі школи;
- г) батьківські збори.

52. З поданого переліку виберіть основні види планування діяльності школи:

- а) перспективне;
- б) річне;
- в) демократичне;
- г) поточне.

53. Залежно від мети види внутрішкільного контролю поділяються на:

- а) класно-загальнювальний;
- б) фронтальний;
- в) кваліфікований;
- г) тематичний;
- д) персональний;
- е) рубіжний;
- є) оглядовий.

54. Які форми внутрішкільного контролю використовують в управлінні діяльністю школи?

- а) колективний;
- б) взаємоконтроль;
- в) самоконтроль;
- г) адміністративний плановий контроль;
- д) адміністративний регульовальний (позаплановий) контроль.

55. Який підрозділ сприяє підвищенню фахової підготовки педагогічних кадрів у школах, оволодінню вчителями педагогічною майстерністю?

- а) рада школи;
- б) загальні збори колективу;
- в) методична робота;

г) профспілковий комітет.

56. Сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи - це:

- а) педагогічна компетентність;
- б) педагогічна майстерність;
- в) педагогічний досвід;
- г) педагогічна творчість.

5. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

6. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

**Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Факультет менеджменту освіти та науки**

Ступень: Магістр

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітні програми: Андрагогіка. Освіта дорослих

На базі ступеня/ОКР: Бакалавр, Спеціаліст

**Вступне фахове
випробування**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 4

1. Процес засвоєння знань учнями.
2. Закономірності освітньо-виховного процесу в закладі середньої освіти.
3. Методи виховання учнів.

***Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ
імені М. П. Драгоманова***

Протокол № від « » _____ 2020 р.

Голова фахової комісії _____
Підпис

/ Савельєв В.Л. /
Прізвище, ім'я, по-батькові

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації: навчально-методичний посібник / А.М.Бойко. – К., 1996.
2. Бойко А.Н. Теория и методика формирования воспитывающих отношений в общеобразовательной школе / А.М.Бойко. – К., 1991.
3. Бордовская Н.В. Педагогика: учебное пособие. Серия «Ученик нового века» / Н.В.Бордовская, А.А.Реан. – СПб., 2000.
4. Вишневський О. Сучасне українське виховання / О.Вишневський. – Львів, 1996.
5. Вишневський О.І. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій/ Вишневський О.І., Кобрій О.М., Чепіль М.М.; за ред. Вишневського О.І. – Дрогобич: Відродження, 2001.
6. Власова О.І. Основи психології та педагогіки: підручник / О.І.Власова, А.А.Марушкевич. – К., 2011.
7. Волкова Н.П. Педагогіка / Волкова Н.П. – К., 2001.
8. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. - К., 2007.
9. Галузинський В.М. Педагогіка: теорія та історія: навч. пос./ В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
10. Галузинський В.М. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник / В.М.Галузинський, М.Б.Євтух. - К., 1995.
11. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. - К., 1997.
12. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття). - К., 1993.
13. Дидактика современной школы; под ред. В.А. Онищука. – К., 1987. – 35 с.
14. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.Дичківська. – К., 2004.
15. Джаман, Т. В. Історія педагогіки України : навч. посіб. / Т. В. Джаман. – Львів : Новий Світ-2000, 2013.
16. Дяченко Н.О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів / Н.О.Дяченко. – К., 2015.
17. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г.Кременя. – К., 2008.
18. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник / І.В.Зайченко. – К., 2016.
19. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2014.
20. Закон України «Про загальну середню освіту» // Початкова школа. - 1999. - № 8.
21. Закон України «Про освіту». - К., 2017.
22. Ігнатенко П.Р. Виховання громадянина. Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти / П.Р.Ігнатенко, В.Л.Доплужний. - К., 1999.
23. Інклюзивна освіта: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва ; ред. рада М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. – Київ : ВГ Шкільний світ, 2015.

- 24.Інноваційні технології навчання учнів початкових класів : монографія / П. Гусак, Л. Гусак, О. Белкіна-Ковальчук, Т. Воробйова ; МОН України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016.
- 25.Кузь В.Г. Основи національного виховання / В.Г.Кузь, Ю.Д.Руденко, З.О.Сергійчук. – Умань, 1993.
- 26.Кузьмінський А.І. Педагогіка: підручник / А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К., 2008.
- 27.Макаренко А.С. Книга для батьків / А.С.Макаренко // Твори: в 7-ми т. - Т. 3.- К., 1994.
- 28.Макаренко А.С. Педагогічна поема / А.С.Макаренко // Твори: в 7-ми т. - Т. 5. - К., 1994.
- 29.Малафійк І.В. Дидактика / І.В.Малафійк. – К., 2009.
- 30.Марушкевич А.А. Соціально-педагогічні ідеї освітян кінця ХІХ – ХХ століття / А.А.Марушкевич, Н.М.Кузьменко, Н.В.Кошечко, Н.В.Постоюк. – К., 2012.
- 31.Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посібник / Н.Є.Мойсеюк.- К., 2001.
- 32.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. – К., 2012.
- 33.Нісімчук А.С. Педагогіка: підручник / А.С.Нісімчук. – К., 2007.
- 34.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – К.: МОН України, 2016.
- 35.Педагогика в вопросах и ответах: учеб. пособ. / [Л.В. Кондрашова, А.А. Пермяков, Н.И. Зеленкова, А.Ю. Лаврешина]. – Кривой Рог, 2002.
- 36.Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії: навч.-метод. посібник: у 2 ч. / за ред. А.М.Бойко. – К.-Полтава, 2004. - Ч. 2.
- 37.Педагогіка: навч. - метод. посібник / за ред. А.М.Бойко. – К.-Полтава, 2002. – Ч.1.
- 38.Педагогічна конституція Європи / НПУ імені М.П.Драгоманова. – К., 2013.
- 39.Педагогічний словник / за ред. М.Д.Ярмаченка – К., 2002.
- 40.Проніков О.К. Історія педагогіки: Курс лекцій / О.К.Проніков. – К., 2015.
- 41.Реан А.А. Психология и педагогика / А.А.Реан, Н.В.Бордовская, С.В.Розум. – СПб.: Питер, 2003.
- 42.Солдатенко М.М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності / М.М.Солдатенко. – К., 2006.
- 43.Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка / М.Г.Стельмахович. - К., 1997.
- 44.Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка / М.Г.Стельмахович. - К., 1996.
- 45.Сухомлинський В.О. Павліська середня школа / В.О.Сухомлинський // Твори: у 5-ти т. - Т. 4 . - К., 1980.
- 46.Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Твори: у 5-ти т.- Т. 3. - К., 1980.
- 47.Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю / В.О.Сухомлинський //

Твори: у 5-ти т.- Т. 2. - К., 1980.

48. Українська національна система виховання (Концепція). - К., 1991.
 49. Фізеші О.Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство: Навчальний посібник / О.Й.Фізеші. – К., 2013.
 50. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М.Фіцула. - К., 2010.
 51. Чепіль М.М. Педагоги творять майбутнє .../ М.М.Чепіль. – Дрогобич, 2014.
 52. Щербань П.М. Прикладна педагогіка/ Щербань П.М. – К.: Вища шк., 2002.
 53. Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник / В.В.Ягупов. – К., 2002.
 54. 22 видатних українських педагоги: підручник / під. заг. ред. А.М.Бойко. – К., 2004.
- Інформаційні електронні ресурси:
55. http://www.dut.edu.ua/uploads/l_336_34663104.pdf
 56. www.dut.edu.ua/uploads/l_336_34663104.pdf
 57. www.kafedragum-artcollege.edu.km.ua/.../bibl_lib_ebooks
 58. lira-k.com.ua/preview/12225.pdf
 59. http://culonline.com.ua/Books/pedagogika_racul.pdf